

SPAARBANKZAKEN.

MEDEDEELINGEN UIT BINNEN- EN BUITENLAND.

De geldbeleggingen onzer Rijkspostspaarbank.
(Dienstjaar 1885.)

Van onderstaande tabel, het dienstjaar 1885 betreffende, zal — naar wij vermoeden — door onze lezers met belangstelling kennis worden genomen.

AARD DER BELEGGINGEN.	Genoten rente.	Gemiddeld rente-bedrag.
Nederlandsche Staatsschuld	f 109.148,48 ⁶	3.78 pCt.
Effecten en Pandbrieven	55,759,91	4.02 »
Prolongatiën	33,994.41	2.82 »
Te zamen . .	f 198,902.80 ⁶	3.63 pCt.

De werking onzer Rijkspostspaarbank.
(Kantoor Amsterdam.)

De heer J. A. Tours hield den 15 Maart jl. in het gebouw der Vrije gemeente te Amsterdam eene voordracht over particuliere armenzorg.

In die voordracht, thans in druk uitgegeven bij Tj. van Holkema te Amsterdam, komt o. a. het navolgende voor:

„In de tweede plaats willen we de Rijkspostspaarbank raadplegen, „die „de ware vriend aan de Stadhouderskade” dezer dagen in 't Nieuws „van den dag genoemd is (*). Indien wij de maanden October tot Fe- „bruari van 1883/84, 1884/85 en 1885/86 nemen, vinden we een toene- „mende vermeerdering van inlügen, namelijk in ronde sommen, voor „elke der drie tijdperken f 268,000, f 326,000 en f 438,000. Het bedrag „der terugbetalingen is eveneens vermeerderd, maar het saldo ook. Dit „bedraagt telkens f 75,000, f 111,000 en f 144,000.

„Het aantal nieuwe inleggers, dat in den winter van 1884/85 2032

(*) Nummer van 15 Maart 1886.

„was, tegen 2249 in den daaraan voorafgaanden, verbief zich in de „laatste vijf maanden tot 2439 — aldus wederom eene gunstige vermeerdering.

„Bestond er bij deze Spaarbank eene statistiek van de beroepen der „inleggers, dan kon uit deze getallen eene scherpere conclusie getrokken „worden. Dergelijke statistiek zou eene vermeerdering van het personeel „cischen, waartoe een bijzondere maatregel zou moeten genomen worden. „De Directeur heeft evenwel de welwillendheid gehad, de beroepen der „200 laatste inleggers mij op te geven, waaruit blijkt dat ongeveer „de helft behoort tot die categorie, die wij *den arbeidenden stand* noemen.

„Volgens de laate aflevering van „de Economist” zal de Rijkspost- „spaarbank 12 à 15 pCt. der totale volksbesparingen tot zich trekken. „We hebben dus hier een onvolledig beeld der werkelijkheid. Maar, „vergeten we niet, dat de Rijkspostspaarbank alhier op het oogenblik „ruim 20,000 inleggers heeft, en dat, terwijl de andere Amsterdamsche „spaarbanken in aantal van inleggers en inleggeldten progressief ver- „meerderd zijn, de Rijksinstelling een groot en steeds toenemend deel „der burgerij tot sparen gebracht heeft.”

Het spaarbankwezen te Haarlem (1835—1885.)

In „De Economist”, aflevering Februari 1886, namen wij reeds het een en ander op uit het voorloopig overzicht betreffende de werking der spaarbank te Haarlem, dienstjaar 1885.

Thans ontvangen wij het uitgebreid statistisch overzicht, onderteekend, namens *Commissarissen der spaarbank*, door H. Jacobi, Voorzitter, en V. A. Fontein, den Secretaris, betreffende genoemde bank en gemeld dienstjaar.

Wij bepalen ons er toe, uit dat belangrijke stuk slechts over te nemen de wijze, waarop het kapitaal der bank op 31 December 1885 was belegd.

Daaromtrent vindt men in hare balans het navolgende:

Hypotheken	ƒ 92,000.—
Beleeningen	„ 24,000.—
Prolongatiën	„ 667,100.—
Provinciale leening	„ 25,000.—
Saldo in rekening-courant	„ 5,416.21 ⁵
Diverse Debiteuren	„ 1.—
Meubelen	„ 120.—
Kassa	„ 1,563.46 ⁵
	<hr/> ƒ 815,200.68

Intusschen kunnen wij niet nalaten, hier het een en ander te laten volgen uit de „Haarlemsche Courant”, nr. van 8 April 1886, die ons,

gelijktijdig met bedoeld statistisch overzicht, werd toegezonden, en waarin o. a. zeer gewichtige geschiedkundige beschouwingen voorkomen omtrent de ontwikkeling van het spaarbankwezen *in het algemeen*, in de gemeente Haarlem, gedurende de tijdsperiode 1835—1885.

Die belangwekkende beschouwingen, klaarblijkelijk geschreven door een zeer competent man, luiden aldus:

„Het einde van 1885 is een geschikt tijdstip om een terugblik te slaan op de geschiedenis van het Spaarbankwezen te Haarlem gedurende een halve eeuw. De in 1817 opgerigte Spaarbank had toch, bij het uitbreken der onlusten met België met groote moeilijkheden te kampen gehad; in de eerstvolgende jaren namen de meeste inleggers hun geld terug en er werd niet veel ingebracht. Op het einde van 1835 waren de bezwaren overwonnen en kon de op nieuwe grondslagen gevestigde inrigting de toekomst weer met vertrouwen tegenmoetgaan. Doch het tegoed der inleggers bedroeg toen niet meer dan f 29,500. Wat er van dat oogenblik af is geschied, is duidelijk te zien uit het volgend staatje, waarin, in duizendtallen guldens, is opgegeven wat er in elk vijfjarig tijdvak daarna is ingebracht, terugbetaald en aan rente bijgeschreven, en hoeveel het tegoed der inleggers op het einde van elk tijdvak bedroeg. Voor de laatste jaren zijn in dit overzicht, even als in het vorige, nevens de Nuts-Spaarbank ook de Stuivers-Spaarbank en de Rijks-Postspaarbank begrepen.

Tijdvak.	Inbreng.	Terugbetaling.	Verschil.	Rente.	Eindsaldo.
„1835—40	43 ⁵	33	+ 10 ⁵	5 ⁵	45 ⁵
„1840—45	71 ⁵	63	+ 9	7	61 ⁵
„1845—50	120	100 ⁵	+ 19 ⁵	10 ⁵	91 ⁵
„1850—55	146	141 ⁵	+ 4 ⁵	11	107 ⁵
„1855—60	184	188 ⁵	— 4 ⁵	20 ⁵	123 ⁵
„1860—65	150	172 ⁵	— 22 ⁵	14 ⁵	115 ⁵
„1865—70	176	172 ⁵	+ 3 ⁵	19 ⁵	138 ⁵
„1870—75	438	250 ⁵	+ 187 ⁵	40 ⁵	366 ⁵
„1875—80	802 ⁵	598 ⁵	+ 204	83	653 ⁵
„1880—85	1.105 ⁵	999 ⁵	+ 106	107	866 ⁵

„Gedurende de eerste twintig jaren werd dus langzame vooruitgang waargenomen. Het volgende 5jarig tijdperk (1855—60) kenmerkte zich door de koortsjaren. Deze lieten hun invloed ook later nog gevoelen; maar, wat toen voor de spaarbank de doorslag gaf, was het terugbrengen der rente — die langzamerhand van 2 of 3, tot 4 en zelfs tot 5 pCt. was opgevoerd — tot het lage cijfer van 2 pCt., om vervolgens eenige jaren achtereen op 3 pCt. te worden gehouden. In dien tijd werden vele van de grootere inlagen teruggenomen. Het getal der inleggers

„onderging echter geene belangrijke vermindering en de spaarbank verhoogde hare soliditeit door de vorming van een reservefonds.

„In het tijdperk 1865—70 vallen het cholerajaar 1866 en de oproeping „der militie in 1870. Hierdoor was de vooruitgang in dit tijdvak slechts „van geringe beteekenis.

„Na 1870 brak een tijdvak aan van grooten bloei. De grootste vermeerdering van het tegoed der inleggers had plaats in 1875, toen „ƒ 73,000 meer werd ingebracht dan terugbetaald. Overal was te Haarlem „werk aan den winkel, er kon veel worden opgelegd en weinig behoefde „te worden teruggenomen. Daarbij kwam nog, dat de tot 4 pCt. „verhoogde rente weêr vele grootere sommen naar de spaarbank „lokte, die er eigenlijk niet behoorden. Met 1876 werd hieraan een „einde gemaakt door eene geringe verlaging der rente, die echter niet „belette, dat de vooruitgang, onder gunstige tijdsomstandigheden, bleef „aanhouden. Vooral het jaar 1881 kenmerkte zich als een bijzonder „gunstig jaar.

„Sedert is de toestand eenigszins gedrukt, maar het sparen blijft „niettemin — hoewel niet zoo sterk als van 1872 tot 1882 — voortdurend toenemen. Vooral het getal der inleggers heeft aanzienlijke „vermeerdering ondergaan, waartoe de Rijks-Postspaarbank zeker het „meeste heeft bijgedragen. Er valt waarlijk niet te klagen, als men er „slechts op wil letten, dat de spaarpenningen eener bevolking als die „van Haarlem, die in de buitengewoon gunstige tijdperken van 1870— „75 en van 1875—80 achtereenvolgens met ƒ 228,000 en ƒ 287,000 „zijn toegenomen, in de, als minder gunstig te boek staande, laatste „5 jaren toch nog met ƒ 213,000 zijn aangegroeid.”

De bladzijde geschiedenis, welke wij hier overnemen, en die vermoedelijk gevloeid is uit de pen van Mr. H. Jacobi, den even ijverigen als kundigen strijder voor de belangen van het spaarbankwezen, zal gewis, alhoewel de gegevens slechts Haarlem gelden, óók elders met genoegen worden gelezen. De geschetste gang van zaken te Haarlem geeft immers, in het klein, een getrouw beeld van den gang van zaken, op dit gebied, in het gansche land. En daarom bezitten de lotgevallen, die men hierboven beschreven kan vinden, niet slechts *locale*, maar tevens *nationale* beteekenis.

Gemeentelijke spaarbank te Arnhem.

(Verslag over 1885.)

Uit dit beknopt verslag blijkt, dat bij die spaarbank (*kapitaal en rente gewaarborgd door de gemeente*), die 3 pCt. interest uitkeert van elke ƒ 5, en de veelvouden daarvan, gedurende 1885 is ingelegd ƒ 512,484.97, en terugbetaald ƒ 475,708.46. Het getal harer inleggers,

dat gedurende 1885 met 333 toenam, bedroeg aan het einde van dat jaar 7458. Hun gemiddeld tegoed f 202.87. De administratiekosten beliepen, over 1885, f 5,221.44⁵.

Wijl deze spaarbank een exceptioneel karakter bezit, waarmede, hier te lande, en dan nog slechts eenigermate, alleen dat der Maastrichtsche spaarbank overeenkomt, nemen wij uit haar verslag het navolgende over:

„De waarde der bezittingen bij het einde van 1885, bestond in:	
„Inschrijving op het Grootboek der 3 pCt. N. W. Schuld	f 334,125.—
„Schuldbekentenissen 4 pCt. Nederland, leening 1883 .	20,500.—
Id. 3½ „ Amortisatie syndicaat . .	59,550.—
„Obligatiën Amsterdamsche Kanaal-Maatschappij . . .	246,440.—
„ „ Zuid-Ooster Spoorwegmaatschappij , . .	128,520.—
„ „ op de gemeente Arnhem (Leening 1826) .	2,800.—
„ „ 3½ pCt Amsterdamsche leening	38,400.—
„Pandbrieven Rotterdamsche Hypotheekbank	51,270.—
„ „ Nationale Hypotheekbank	71,525.—
„ „ Amsterdamsche Hypotheekbank	19,900.—
„Hypotheken en daarmede gelijk gestelde aandelen .	770,750.—
„Fonds tot verstrekking van voorschotten op pensioenen	
„en tractementen	14,500.—
„Spaarbankgebouw	25,000.—
„Renten op ulto December te goed	27,764.93
„Kas-saldo	14,886.14
	<u>f 1,825,931.07</u>
„Bedrag van het op ulto December aan de deelhebbers	
„verschuldigde	1,513,025.96
	Winst <u>312,905.11</u>
„Daarvan behoort, volgens art. 22 der verordening, als	
„Reservefonds te blijven een bedrag van 20 ten hon-	
„derd van het gezamenlijk te goed der deelhebbers	
„ad f 1,513,025.96, alzoo	302,605.19
„en komt als <i>Excedent</i> ten bate der gemeente . . . f	<u>10,299.92</u>

Het Landbouwcrediet en de Rijkspostspaarbank.

In de *Landbouwkroniek*, dd. 28 Februari jl., no 9, behoorende bij de *Nieuwe Groninger Courant*, is o. u. opgenomen het rapport omtrent het landbouw-crediet, uitgebracht aan het Nederlandsch landbouwcomité door het Genootschap van nijverheid in de provincie Groningen.

Van plan zijnde om de resultaten der enquête, door genoemd comité ingesteld, te zijner tijd, in dit tijdschrift of elders te bespreken, maken wij van den inhoud van bedoeld stuk thans niet in bijzonderheden gewag.

Wij bepalen ons er toe, uit een brief van den Directeur der Rijks-

postspaarbank, gericht aan het Bestuur van het Nederlandsch landbouw-comité, en gedagteekend 16 Maart 1886, no 598 A, het volgende hier over te nemen:

„Gelijk u vermoedelijk bekend zal wezen, stel ik zeer veel belang „in het gewichtige vraagstuk: „het Landbouw-crediet”, waaromtrent „door u onlangs eene enquête is ingesteld.

„Ik acht het wenschelijk, dat men, bij de behandeling daarvan, op „zooveel mogelijk nauwkeurige (kan het zijn, op volkomen juiste) gegevens „steune.

„’t Is dáárom, dat ik mij de vrijheid veroorloof, uwe aandacht te „vestigen op eene bewering, te vinden in het rapport van het „Genoot- „schap van Nijverheid in de provincie Groningen”, dat ik aantrof in „de „Nieuwe Groninger Courant”, *Landbouw kroniek*, dd. 28 Februari „1886, no 9, welke bewering niet overeenstemt met de werkelijkheid.

„Volgens artikel 16 der wet van 25 Mei 1880 (Stbl. no 88) worden „„de ingelegde gelden der Rijkspostspaarbank, behoudens hetgeen voor „„terugbetalingen beschikbaar is te houden, voor een gedeelte belegd „„in nationale schuld, in obligatiën ten laste van provinciën, gemeenten „„en waterschappen, alsmede in pandbrieven van, door den Koning „„goedgekeurde, hypotheek-maatschappijen, en voor een ander gedeelte, „„’t welk echter in geen geval de helft van het te beleggen kapitaal „„zal mogen te boven gaan, in beleening op onderpand, voor drie „„maanden of op korteren termijn, van fondsen, die als zoodanig door „„de Nederlandsche Bank worden toegelaten.””

„Op welke wijze dat wetsvoorschrift tot dusverre werd in toepassing „gebracht, kan u o. a. blijken uit den beknopten staat van de bezit- „tingen der Rijkspostspaarbank, op 31 December 1885, dien ik hier „(verdere bijzonderheden achterwege latende) doe volgen:

„a. Nederlandsche Staatsschuld	f 3,302,494.—
„b. Fondsen, ten laste van provinciën en gemeenten	987,088.75
„c. Pandbrieven, uitgegeven door Hypotheekbanken	641,875.—
„d. Loopende prolongatieposten	1,423,000.—
Totaal	f 6,354,457.75

„Deze, mijne opgaaf toont u aan, dat genoemd „Genootschap”, toen „het vermeldde: „„dat de Rijkspostspaarbank tegenwoordig verlegen is „„met het beleggen van circa 4 millioen gulden, haar toevertrouwd, „„en die nu *alle* op prolongatie worden uitgeleend,”” „en toen het, „iets verder, aan die mededeeling het denkbeeld vastknoopte, om deze „millioenen liever den landbouwer dan den *effecten-speculant* ten goede „te doen komen, zóó wat zijne premissen, als wat zijne conclusie be- „treft, in menig opzicht onnauwkeurig was.”

In verband met het schrijven, waarvan wij hierboven afschrift gaven, nemen wij thans de discussiën over, die omtrent het punt in quacstie

in eene der vergaderingen van het „Nederlandsch Landbouw comité” zijn gevoerd, en die te vinden zijn op bladzijden 41—44 van de „Mededeelingen en berichten”, 1884 en 1885.

Het aldaar medegedeelde luidt als volgt:

„Overgaande tot punt 5 D, (*Voorstel van de Friesche maatschappij van Landbouw*) doet de Voorzitter mededeeling van hetgeen door het Bestuur gedaan is in zake de opdracht der vorige vergadering betreffende het „Bankoetrooti; hij leest een schrijven van den heer Pierson voor, over „gewenschte verbeteringen in de wetgeving ten gunste van den landbouw, „voornamelijk door te bevorderen dat de beleening van vastgoed mogelijk „wordt, en op de wijze van aandeelen op naam kan geschieden; daartoe „zal het noodig zijn dat iemand. zijn vast goed tijdelijk overdragende, „geen rechten betaalt maar daarvoor borg moet stellen en van betaling „vrijgesteld wordt, indien het tijdelijk overgedragene binnen zeker tijds- „verloop aan den primitieven eigenaar terug keert.

„Wat het door Friesland aangeboden punt aangaat, zegt de Voorzitter, „dat het hem noodig voorkomt om het nemen van crediet-hypotheken „gemakkelijk te maken, vooral voor den kleinen eigenaar, die thans „tegen hooge rente geld bij notarissen opneemt en zich contanten ver- „schaft door bij verkooping en op tijd te koopen en het gekochte met „verlies van de hand te doen of onder hooge rente te verwerken; ge- „likelijk wordt bij verhuuringen op tijd gehandeld. Van de Nederlandsche „Bank is weinig steun te verwachten, want deze mag geen geld op „hypotheek geven; door oprichting van crediet-hypotheekbanken moet „dus in de behoefte worden voorzien, maar dan is bovendien vereenvou- „diging der voorschriften bij inschrijving noodig en wijziging in de be- „palingen op de overgangsrechten, zoodat eene tijdelijke overdracht met „geringe kosten gepaard gaat; verder door de gelden, op den oogst voor- „geschoten, eene preferentie te geven, terwijl het eindelijk overweging „verdient om bepalingen te maken waarbij de verhuurder verplicht wordt „om vergoeding voor verbeteringen, door den huurder aan het gehuurde „gemaakt, aan dezen terug te geven.

„De heer Bultman deelt een en ander over den toestand van het „landbouwcrediet in Noord Holland mede; de landbouwer ontvangt een „zeker voorschot op den oogst bij de teelt van vlas en beetwortel. „Crediet-hypotheek is steeds te verkrijgen, doch de voorwaarden en for- „maliteiten daaraan verbonden, maken het bijna onmogelijk om daarvan „te profiteren. Verschillende plaatselijke bankinstellingen geven geld „voor 3 à 6 maanden, maar onder borgstelling en tegen te hooge rente. „Het verkrijgen van geld is dus moeilijk, en wijziging van 's lands wet, „voor zooverre als die de ontwikkeling van het landbouwbedrijf tegen- „houdt, gewenscht.

„De heer Coolen zegt dat men in Nederland alles van wijziging van „bestaande wetten verwacht en dat dit niet altijd mogelijk is; door de „overdracht van vaste goederen van formaliteiten te ontdoen zou het „hypotheekstelsel in gevaar komen.

„Liever beproeve men van het bestaande meer nut te trekken.

„In 's Hertogenbosch is een hulpbank, die ook aan landbouwers steun „verleent. Waarom kan de Rijkspostspaarbank dit voorbeeld niet volgen? „Thans gaat al het geld van die spaarbank naar Amsterdam en steunt „daar het beursspel; reeds liggen millioenen gulden in prolongatie. „Spreker wil de weldaden van de Rijkspostspaarbank ten goede van den „landbouw laten komen; de briefvengarders kennen de menschen, weten „of ze soliede zijn en vergemakkelijken het geven van crediet; de post- „boden kunnen gelden ophalen, daardoor vervallen de uitgaven van „incasseering. Coöperatieve vereenigingen kunnen voor aval teekenen. „De Nederlandsche Bank moet de promessen van de spaarbank discon- „teeren, ter voorkoming, dat de laatste bij plotselinge opvragen van geld „in moeilijkheid zou geraken.

„De heer Carsten deelt mede, dat de hypotheeken in Drenthe ge- „woonlijk voor 4 pCt. gesloten worden. Klein crediet wordt weinig „verlangd; men heeft dat eens aangeboden, doch het werd slechts door „twee personen begeerd. De overgangsrechten op vast goed vindt spreker „niet zoo bezwarend; indien men binnen een jaar opnieuw overdraagt, „zijn de kosten gering.

Blijkens opgaven van den Heer Hofman, zijn in Groningen vele „hypotheeken afgesloten, terwijl notarissen wel eens geld geven, doch „voor niet minder dan 6 pCt.

„Mr. Sickesz zegt, dat men in Gelderland en Overijssel overeenkomst „met Drenthsche toestanden aantreft, doch in sommige deelen der pro- „vincie is het anders. In Lochem bestaat een spaarbank, door particulieren „opgericht, maar met eenige verantwoordelijkheid aan den Gemeenteraad; „landbouwers, die twee borgen kunnen aanwijzen, krijgen tot een maximum „van f 2000.— geld; ook de Geldersche Kredietvereeniging werkt goed „en heeft overal nevenkantoren. Adviseurs gaan maandelijks in de Pro- „vincie rond en houden de vereeniging op de hoogte. De landbouw „wordt door de Vereeniging gebaat; kleine hypotheeken zijn te duur. „Het door den heer Coolen aangegevene, ten opzichte van de Rijkspostspaarbank, acht spreker minder eenvoudig, immers de statuten ver- „bieden thans dergelijke handeling; ook zal het niet zoo gemakkelijk „zijn om de briefvengarders tot geschikte en vertrouwde raadslieden voor „credietverleening te vormen; bovendien zou de Nederlandsche Bank zich „moeten verplichten om den inleg aan de inschrijvers terug te geven „en dergelijke meer. De landbouw zou beter gebaat worden door de „oprichting van kleine banken.

„De Heer van der Oudermeulen verwijst, voor Zuid-Holland, naar den „toestand in Noord-Holland. Beide provinciën zijn in gelijke conditie. „De Heer Nepveu is niet op de beantwoording van deze vraag, voor „Utrecht, voorbereid, doch ncht, dat het verschil met de aangrenzende „provinciën weinig zijn zal. Volgens mededeeling van den Heer Kakebeeke, „is in Zeeland de grond grootendeels in handen van groote bezitters; „waar dit het geval niet is, komt eene groote gelijkheid met de toe- „standen in het Noorden voor, en verschaffen velen zich door het koopen „op boeldagen, op termijn van betaling, geld.

„De Heer Merkelbach wijst op twee kredietinstellingen in Limburg, „waar overigens door hypotheek geld genomen wordt, voornamelijk door „den kleinen landbouwer.

„De Heer Coolen merkt nog aan, dat in Noord-Brabant wel voor- „schotten op gewassen gegeven worden.

„Op voorstel van den Voorzitter wordt besloten om eene Commissie „te benoemen, die omtrent dit punt in de volgende vergadering verslag uit- „brengen zal, en als leden dier Commissie worden aangewezen de Heeren : „A. H. van Slooten, Mr. C. J. Sickesz en Coolen. Aan de verschillende „Hoofdbesturen zal verzocht worden om inlichtingen, hunne provincie „betreffende, vóór 10. Januari 1886 aan het Bestuur in te zenden.”

Gelijk men uit deze beraadslagingen zal bespeuren, bestaat zelfs bij een zoo bekwaam, en in den regel wel ingelicht man, als de Heer Coolen, het dwaalbegrip: „dat al het geld van de Rijkspostspaarbank naar „Amsterdam gaat en daar het beurspel steunt.”

Wat de ongeveer 5 millioen gulden betreft, die in Nederlandsche staatsschuld, in fondsen, ten laste van provinciën en gemeenten, en in pandbrieven zijn belegd, kan toch inderdaad niet van steunen van het beurspel sprake zijn.

Wij vertrouwen, dat aan meerbedoeld dwaalbegrip thans voor goed een einde is gemaakt.

Oostenrijksche Postspaarbank.

(Verslag over 1885.)

Uit dit uitgebreid, wederom hoogst interessant verslag, brengen wij het navolgende ter kennis onzer lezers :

Op 31 December 1885 bedroeg het aantal, voor den Spaarbankdienst geopende kantoren 4172. Gedurende de drie jaren van het bestaan der instelling (12 Januari 1883—31 December 1885) zijn er 681,888 boekjes uitgegeven; 187,621 werden geheel afbetaald, zoodat er aan het einde van 1885, 494,267 boekjes in omloop bleven, tegen 428,753 op 31 December 1884. Alzoo eene vermeerdering, gedurende 1885, van 65.514 inleggers.

Het aantal inlagen bedroeg over het afgelopen jaar 2,428,159, eene

gezamenlijke waarde vertegenwoordigende van 278,154,862 fl. 26 kr. Op deze som is terugbetaald 261,350,405 fl. 66 kr., zoodat er aan het einde van het derde jaar een saldo van 16,804,456 fl. 60 kr. overbleef.

De vrees, reeds vroeger gekoesterd, dat de particuliere spaarbanken op den duur aan de concurrentie met de Postspaarbank niet het hoofd zouden kunnen bieden, heeft zich ook nu wederom niet gerechtvaardigd.

Integendeel, deze instellingen nemen steeds in bloei toe, en worden van jaar tot jaar talrijker.

Telde men tegen het einde van 1882 in Oostenrijk 345 particuliere spaarbanken, aan het einde van 1885 had men er daar 386. Ook het aantal inleggers vermeerderde niet onaanzienlijk. In totaal beliep het aan het einde van 1884 (dat over 1885 is nog niet bekend) 1,857,828, tegen 1,690,540 aan het einde van 1882. Het gezamenlijk saldo-tegoed van inleggers bij die banken bedroeg, aan het einde van 1884, 925,925,330 fl., tegen 826,334,256 fl. aan dat van 1882.

Tegenover deze feiten kan niet langer worden vastgehouden aan de meening, dat de Postspaarbank nadeelig op de operatiën der particuliere spaarbanken zou werken.

Ludien hier al van concurrentie sprake kan zijn, dan heeft deze slechts hare goede zijde.

De „Deutsche Zeitung“, van 11 December 1885, schrijft hierover, bij de bespreking van het werk van den Statisticus Dr. Moritz Ertl, waaraan vorenstaande cijfers zijn ontleend:

„Eines der wichtigsten Ergebnisse der vorstehenden Ziffern scheint „uns die Erkenntniss zu sein, dass die stets anwachsenden Einlagen in „die Postsparcasse sich nicht etwa aus jenem Strome bestreiten, welcher „den Einlagenstand der Privatsparcassen steigert. Ungeachtet des auf „blühens der Postsparcassen, hat dieser an Umfang und Bedeutung „gewonnen Die Postsparcassen aber haben nur breitere Schichten des „Volkes zur Sparthätigkeit herangezogen.“

Het aantal inleggers bij de Oostenrijksche Postspaarbank bedroeg aan het einde van 1885: 494,267, dat is 22 inleggers op 1000 bewoners.

Het 45ste deel der bevolking geeft dus, voor het beleggen zijner spaarpenningen, de voorkeur aan de Postspaarbank boven de particuliere spaarbanken.

Onder de inleggers zijn er zeer velen beneden den leeftijd van 20 jaar, wat voorzeker een verblijdend verschijnsel mag genoemd worden. Waar toch, de Staatsspaarbank dermate door de jeugd wordt gezocht, daar mag van den spaarzin, in de toekomst, veel worden verwacht.

Ook de scholen nemen meer en meer deel aan den spaarbankdienst, schoon de instelling, te dezen aanzien, nog met vele vooroordeelen te kampen heeft.

De verslaggever wijst er op, *als een voorbeeld ter navolging*, hoe in Hongarije de Schoolspaarkassen, van *regeeringswege* als middel tot aankweeking van spaarzaamheid worden aanbevolen, en citeert met ingenomenheid de navolgende aanschrijving, den 30sten Januari jl. door den Minister van Eeredienst en Onderwijs aan de inspecteurs bij het onderwijs gericht:

„Als ein Mittel, um die Sparsamkeit anzugewöhnen, bieten sich die „jetzt in den Schulen heimisch zu werden beginnenden Schulsparcassen „dar. Nachdem ich deren Weiterentwicklung, insbesondere aus den Gesichtspunct der Volkswirtschaft, für wichtig erachte, fordere ich erneuert die Königlichen Schulinspectorate auf, diese nützlichen Institutionen überall, wo ihre Einführung je nach den localen Umständen „und dem Eifer der Lehrer wünschenswerth und möglich erscheint, zu „verbreiten und zu entwickeln.“

Het verslag bevat voorts een aantal zeer belangrijke statistische tabellen, wier cijfers eene sprekende getuigenis afleggen van het feit, dat de Postspaarbank, het geheele land door, gaandeweg hare werking ziet uitgebreid, en door alle klassen der bevolking meer en meer wordt benuttigd.

Opmerking verdient, dat de absolute vermeerdering van het aantal inleggers, naar het beroep, het grootste cijfer bereikt heeft bij de rechterlijke ambtenaren, notarissen en advocaten. De grootste relatieve vermeerdering bij studenten en scholieren, de kleinste bij den landbouwenden stand, welke laatste omstandigheid gewis aan den achteruitgang van den landbouw is toeteschrijven. De statistiek van het aantal inleggingen, berekend naar de hoegrootheid der bedragen, toont aan, dat de gunstigste cijfers betrekking hebben op depôt's: beneden de 5 fl. en boven de 100 fl.

Met den verslaggever wenschen wij, dat even als de Post voor een ieder onontbeerlijk geworden is, ook de Postspaarbank in elk huisgezin, groot of klein, hare plaats inneme. Voor ieder heeft zij eene weldaad over.

We zeggen het hem na:

„Selbst der Reichste wird ein Einleger der Postsparcasse sein wollen, „wenn er den Zweck des Institutes vor Augen hält und erkennt, dass „mit jedem Einleger mehr, der Nutzen des Instituts für die Gesamtheit „grösser wird“ (*).

(*) Zeer juist heet het in de considerans der Belgische wet betreffende de oprichting der „Caisse générale d'épargne et de Retraite“:

„On fera remarquer que si, dans notre pays, on veut que les classes „ouvrières et domestiques prennent une large part aux caisses d'épargne, il „faut nécessairement que l'exemple leur soit donné par les classes plus élevées. „Là où le maître, le patron ou l'homme relativement riche va porter ses „capitaux, on verra accourir toujours le domestique, l'ouvrier, le détaillant; „ils n'auraient pas une égale confiance dans les établissements qui leur seraient

Voorts bevat het, in alle opzichten lezenswaardig, verslag vele bijzonderheden omtrent het giro- en chèquewezen, en worden de voordeelen, inzonderheid van het chequesysteem, breed uitgemeten, onder mededeeling van hetgeen te dier zake door onderscheidene mannen van gezag, op dat gebied, zoo uit buiten- als binnenland, werd in het midden gebracht.

Het ontstaan en de ontwikkeling der Engelsche Postspaarbanken. ()*

(1861—1886).

In de „Huddersfield Daily Chronicle” van 11 Januari jl., troffen wij een artikel aan betreffende de historische ontwikkeling der Engelsche „Post office Saving’s Banks”, dat wij hier (*vrij* vertaald) overnemen:

„Het dagblad „the Scotsman”, (zoo lezen wij daar), het hoofdorgaan „van Schotland, publiceert de volgende belangwekkende schets van het „ontstaan en de ontwikkeling der Postspaarbanken, en brengt warme „hulde aan onzen stadgenoot, Sir C. W. Sekes, als den man, wien in- „zonderheid de eer toekomt, het oprichten en verder organiseeren van

„exclusivement destinés.” Rossi schrijft, in zijn „Cours d’économie politique” (Paris 1839—1841), over dit thema de volgende behartigenswaardige woorden:

„C’est là ce que les classes riches et instruites doivent avant tout au peuple.
„Au lieu de le corrompre par de honteuses adulations ou de l’avilir par une
„aumône dédaigneuse et regrettée, nous devons travailler de toutes nos forces
„à l’éclairer sur ses vrais intérêts, à cultiver ces trésors de bon sens et
„d’équité naturelle que l’humanité, quoiqu’on en dise, recèle dans son sein.
„L’ouvrier est un enfant robuste, mais ignare, qui a d’autant plus de besoin
„de direction et de conseils que sa position est plus difficile. Entre autres
„choses l’ouvrier, le plus souvent, ne sait ni dépenser habilement ni épargner.
„Il est facile au riche d’acheter au juste prix, d’épargner avec intelligence,
„de tirer un bon parti de ses économies. Le pauvre au contraire, trop sou-
„vent, paye cher les mauvaises denrées qu’il achète; il ne fait point d’économies
„parcequ’il ne comprend pas la puissance cumulative des petites épargnes, ou
„il les perd misérablement par une aveugle confiance et par les séductions
„perfides de gros intérêts.

„On ne se dit pas assez ce que pourraient être les épargnes du pauvre et
„tout le bien qu’il pourrait en retirer s’il était mieux éclairé dans l’art de
„bien dépenser et dans celui, plus difficile encore, de mettre en sûreté et
„de faire valoir les petits capitaux. Sous ce dernier point de vue l’institution
„des Caisses d’épargne, si l’on en excepte les établissements consacrés à
„l’éducation nationale, laisse derrière elle à une grande distance toutes les
„institutions d’utilité publique.”

(*) In Engeland spreekt men niet (gelijk ten onzent en elders) van *éene* Postspaarbank, maar van *Postspaarbanken*. Elk kantoor der posterijen, voor den spaarbankdienst geopend, wordt aldaar als eene afzonderlijke „Savingsbank” beschouwd.

„de, wijd en zijd bekende en op deugdelijke grondslagen gevestigde, Post-spaarbanken te hebben bepleit.

„De schrijver zegt:

„Ofschoon een zoo gewichtig onderwerp als dat der spaarzaamheid, 's volks voorzorg, ten allen tijde groote belangstelling moet inboezemen, en, hetzij uit een nationaal, hetzij uit een persoonlijk oogpunt beschouwd, de voortdurende aandacht van een ieder overwaard is, zoo kan dit thans meer dan ooit, geacht worden het geval te zijn. En elke geloofwaardige getuigenis omtrent het ontstaan van dit zeer hoog te schatten en noodzakelijk bestanddeel van ons nationaal of persoonlijk leven, is een bron van ware bevrediging te achten, zoo ten opzichte van wat vroeger verricht werd, als ten aanzien van wat vermoedelijk nog in de toekomst tot stand te brengen is.

„Want, indien in 25 jaar tijds door $3\frac{1}{2}$ millioen onzer landgenooten bijna 50 millioen sterling zijn bespaard geworden, voor den spreekwoordelijken „kwaden dag”, door middel van een stelsel, dat ter nauwer nood een kwart eeuw gewerkt, en nog lang niet zijn vollen bloei en wasdom bereikt heeft, wat kan dan niet, dien maatstaf als basis genomen, te dien opzichte in de volgende 25 of 30 jaar worden verwacht?

„Bedoelde groote som gelds, gevende gemiddeld een rendement van 14 pd. st. aan ieder der $3\frac{1}{2}$ millioen inleggers — of ongeveer 25 sh. per hoofd aan iederen man, iedere vrouw en elk kind in de drie koninkrijken — is verkregen door het creëren bij Parlementsakte, in 1861, van die weldadige en nu kolossale inrichting, bekend onder den naam van Postspaarbank, welke thans haar vijfentwintigjarig bestaan mag vieren.

„Het kan met recht gezegd worden — trouwens het feit is reeds elders erkend — dat de ontwerper van deze uitstekende school voor algemeene, praktische spaarzaamheid (eene school, eenig in haar soort) de geheele natie aan zich verplicht heeft.

„In het jaar 1859 richtte de heer Sikes een brief, betreffende dit belangrijk onderwerp, tot den heer Gladstone, toen voor het eerst kanselier van de schatkist.

„Die historische brief (waarvan een afschrift vóór ons ligt), welke zulke gunstige gevolgen had, bevatte in hoofdzaak eene aansporing tot het aannemen van een nieuw systeem van volksspaarbanken, zonder dat dit den Staat iets zou kosten. Dit systeem geleek in vele opzichten op dat van de oude „Trustee Banks”, wier oprichting van 70 jaar geleden dagteekent. Terwijl die oude Banken, op haar eigenaardige, kalme wijze, doch in beperkte mate, veel goeds in de maatschappij stichtten, zoo werd het (gelijk duidelijk is aangetoond door den heer Sikes, wiens ervaring in bankzaken hem aanspraak deed maken op gezag in deze) niettemin vrij algemeen gevoeld, dat er nog iets meer noodig was, om de voordeelen van geldbesparing, vooral onder de loontrekkende klassen,

„van grootere beteekenis te doen zijn en meer algemeen te maken. Zoo „was het, bij voorbeeld, gebleken dat, terwijl in 1846 de gezamenlijke „saldo's van alle de spaarbanken reeds 7,300,367 pd. st. bedroegen, „zij in 1858 slechts met circa 600,000 pd. st. waren aangegroeid, „eene vermeerdering van $7\frac{1}{4}$ pCt. in een tijdvak van 12 jaren.

„Terwijl ook andere oorzaken destijds aanleiding gaven tot dezen ge- „ringen vooruitgang, zoo werd het niettemin uitdrukkelijk geconstateerd, „dat het niet zoo zeer het gemis van de behoefte aan geldbesparing was, „die het onbevredigende resultaat teweeg bracht, als wel het ontbreken „van toereikende gelegenheden om de spaarpenningen vruchtdragend te „beleggen.

„Inderdaad, er waren toen niet minder dan 15 graafschappen, of „(zooals de schrijver het nauwkeurig zegt) bijna 2000 steden in het gansche „rijk, door wier straten de werklieden konden gaan, zonder ook maar „één enkele spaarbank aan te treffen.

„Gelukkig is dit alles veranderd!

„De heer Gladstone en zij die toen met hem aan het bewind waren, „erkenden al spoedig de noodzakelijkheid om den armen de middelen te „verschaffen „zich zelf te helpen,” door de invoering van een algemeen „stelsel van spaarbanken, welke hare eigen kosten zouden moeten dekken, „en van onberekenbaar voordeel zouden zijn voor de groote massa des „volks; vooral voor dat deel der natie, ten welks behoefte het plan „hoofdzakelijk werd ontworpen.

„Dáárom is in 1861, of nauwelijks twee jaren na het verzoek van „den heer Sikes aan den heer Gladstone, het stelsel van postspaarbanken „aangenomen en in werking gebracht. Het jaar 1886 is dus het 25ste „van het bestaan van een stelsel, welks levenskracht, menschelijkerwijs „gesproken, onvernietigbaar schijnt, en nog zooveel voor de toekomst „belooft.

„Weinige „Blue Books” zijn meer belangwekkend dan dat, hetwelk „over de verschillende takken van den postdienst handelt; en ofschoon „elke afdeling, onder het beheer van den Postmeester-Generaal staande, „op zich zelve bijzonder belangrijk is, zoo is die der spaarbanken toch „de meest leerrijke.

„Enige feiten, betreffende „the providence of the people”, gelijk zij „beschreven worden door den Postmeester-Generaal, kunnen daarom niet „onwelkom zijn op een oogenblik, dat, zooals reeds vermeld, de Post- „spaarbanken eene nieuwe phase van haar leven zijn ingetreden.

„Op den 9^{en} September 1861 hare operatiën begonnen hebbende, „stonden er reeds niet minder dan 2535 spaarbanken onder het recht- „streeksch beheer van den Postmeester-Generaal, bij het einde van het „volgend jaar. Dat deze banken, door haar eenvoudige en gemak- „kelijke wijze van werken, al aanstonds een goed onthaal vonden bij

„het publiek, bleek duidelijk uit het feit, dat in het korte tijdsverloop, „waarvan gesproken is, niet minder dan 639,216 inleggingen werden „gedaan, variërende van één shilling tot 30 pd. st., en in het geheel „bedragende 2,114,660 pd. st., of, in ronde som, gelijk aan ongeveer „140,000 pd. st. 's maands.

„In hetzelfde tijdsverloop werden er 97,294 terugbetalingen, tot een „gezamenlijke som van 438,637 pd. st., geëffectueerd. Het tegoed van „178,495 inleggers bedroeg op 31 December 1862 1,698,221 pd. st., „gevende voor ieder, gemiddeld, eene som van 9.10 pd. st.

„Dit was voorzeker een hoogst bevredigend begin, dat veel voor de „toekomst beloofde en krachtig pleitte voor het systeem, welks voort- „durende ontwikkeling, sedert 1861, ruimschoots de noodzakelijkheid heeft „bewezen, om algemeen, door het gansche land, te worden ingevoerd.

„Zooals reeds gezegd is, waren er in 1861 2000 à 3000 banken. „Nu zijn er bijna 8000, en het moet gewis al een heel nietig plaatsje „zijn, waar, tusschen „Lands End” en „o “Groat's”, deze grootsche „instelling nog wordt gemist.

„Het was wel te verwachten, dat, zoodra de postspaarbanken nage- „noeg overal in werking zouden zijn getreden, velen van de hun geboden „gelegenheid tot sparen zouden gebruik maken.

„De aanzienlijke sommen, die, jaar in jaar uit, werden ingelegd, en „het totaal-saldo tegoed bewijzen, dat men de gelegenheid niet onge- „bruikt liet voorbijgaan.

„En, indien wij bij deze veelbeteekenende resultaten nog die voegen, „welke door de operatiën van de „Commissionairs voor de Nationale „Schuld” werden verkregen, tengevolge van de werking der oude of „Trustee-spaarbanken, welke ambtenaren op den 20sten November van „het afgeloopen jaar, ten behoeve van 1½ miljoen inleggers, niet minder „dan een kapitaal van ruim 45,000,000 pd. st. in bewaring hielden, zoo „lijdt het geen twijfel, of de groote massa van het volk, vooral de „arbeiders, hebben er oprechtelijk naar gestreefd om, langs den weg „van besparing, later in de menigvuldige behoeften des levens te kunnen „voorzien.

„Elke beschouwing over dit onderwerp zou onvolledig zijn, indien niet „beknoptelijk werd verwezen naar hetgeen dergelijke instellingen in de „koloniën en elders hebben tot stand gebracht.

„Niet zonder succes heeft men getracht, dit uitstekende spaarbank- „stelsel in alle Britsche Koloniën te doen wortel schieten.

„Zoo b. v. waren er in de zeven Australische Koloniën, op den 30 „Juni 1883, 365,828 inleggers, zoowel bij de gewone als bij de Post- „spaarbanken, met een saldo-tegoed van 10,304,144 pd. st. of, per hoofd, „gemiddeld 28 pd. st.

„Dit belooft veel voor de toekomst van diegenen onzer verwanten,

„aan gindsche zijde van den Oceaen, die reeds thans zulke flinke stappen „op dit gebied hebben gezet.

„Hier dient echter aangestipt te worden, wat door den Postmeester- „Generaal in zijn rapport over het betrekkelijk onderwerp wordt ge- „zegd, dat het sparen bij onze tegenvoeters niet hoofdzakelijk bestaat „in de accumulatie van geld, door middel der spaarbanken. Althans, „indien het waar is, dat (gelijk verzekerd wordt) niet minder dan 3/4e „van de handwerkslieden, te Melbourne, eigenaars zijn van de door hen „bewoonde huizen.

„Ook in Canada breiden de Postspaarbanken zich snel uit: het aantal „rekeningen-courant bedroeg op 30 Juni 1884 tusschen de 60 en 70 dui- „zend, met een saldo-tegoed van 13,245,552 dollars of 2,649,110 pd. st.

„In Frankrijk, Oostenrijk, België, Italië en Nederland, voorzien de „postspaarbanken in een wezenlijke behoefte, ja overtreffen de, door „haar verkregen, resultaten de stoutste verwachtingen.

„In Oostenrijk wil men dat groote succes toegeschreven zien aan het „feit, dat de banken aldaar op Engelsche leest werden geschoeid; en dit, wijl „het stelsel, ten onzent in werking, het eenvoudigste en natuurlijkste is.

„Wanneer zulk een heilzaam begrip van spaarzaamheid, van voorzorg, „in den geest van de bevolking dier Europeesche Staten is doordron- „gen, en zekerlijk ook wel bij andere natiën, welke het (om hier niet „te vermelden redenen) tot dusver missen, eenmaal zal doordringen, doen „de spaarbanken veel goeds, en hebben zij reeds op een of andere niet in 't „oog vallende wijze zich als machtige factoren voor het tot stand brengen „van veel nuttigs, van degelijken en duurzamen aard, doen kunnen.

„Alle eer daarom aan het brein dat opvatte, aan het Staatsbeleid „dat verder ontwikkelde en practisch organiseerde: het schoone stelsel „van Postspaarbanken; dit stelsel vestigende op een zóódanigen grond- „slag, dat betrekkelijk weinigen zóó arm zijn, dat ze niet eenmaal inlegger „kunnen worden, en daardoor hun aandeel kunnen genieten in de voor- „deelen, die het systeem, — waarvan wij hier gewagen — oplevert.”

Al het voorafgaande — dit zij ten slotte in herinnering gebracht — namen wij over uit „the Huddersfield Daily Chronicle.” Wij vertaalden *eenigzins vrij*.

Amsterdam, Mei 1886.

ARMAND SASSEN.